

Η σύγκρουση ανάμεσα στο δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας του άρθρου 13 του Συντάγματος και στο δικαίωμα της εργασίας του άρθρου 22 του Συντάγματος και η τριτενέργεια.

1. Εισαγωγή.

Στην παρούσα εργασία θα γίνει σχολιασμός από συνταγματική σκοπιά πραγματικών περιστατικών που αποτελούν φανταστική περίπτωση που δεν έχει κριθεί από τα ελληνικά δικαστήρια όσον αφορά τη σύγκρουση των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται συνταγματικά και την τριτενέργεια τους.

2. Τα πραγματικά περιστατικά.

Μεγάλη δικηγορική εταιρεία που βρίσκεται στην Αθήνα αρνήθηκε να προσλάβει με πάγια αντιμισθία ως συνεργάτη, δικηγόρο καταγόμενη από ένα Πομακοχώρι της Θράκης αριστούχο της νομικής σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και κάτοχο διδακτορικού διπλώματος του ίδιου ανωτάτου εκπαιδευτικού ιδρύματος για το λόγο ότι ήταν μωαμεθανή.

3. Το νομικό ζήτημα που τίθεται.

Από τα προεκτεθέντα πραγματικά περιστατικά τίθεται το εξής νομικό ζήτημα: αν είναι συνταγματικά ανεκτός ο περιορισμός του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας λόγω του γεγονότος ότι αυτό το δικαίωμα εφαρμόζεται καθ'όλην την έκταση του και όχι κατά θεσμικό περιεχόμενο στην έννομη σχέση της εργασίας και εν προκειμένω στις διαπραγματεύσεις για την κατάρτιση της σύμβασης αυτής
4. Έννοια της θρησκευτικής ελευθερίας.

Η θρησκευτική ελευθερία και η θρησκευτική ισότητα αποτελούν θεμελιώδη μητρικά δικαιώματα του θρησκευτικού χώρου και στα οποία ανήκουν η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης και η ελευθερία της θρησκευτικής δράσης. Η θρησκευτική συνείδηση που είναι έννοια στενότερη και η οποία αποτελεί τμήμα του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας είναι η ενδιάθετη πίστη και η εξωτερίκευση της προς οποιοδήποτε δόγμα γνωστό ήτοι με διδαχές και λατρεία που δεν προσκρούουν στην ελληνική δημόσια τάξη, για την υπόσταση του θείου. Σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ. 1 του Συντάγματος η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη δηλαδή τα κρατικά όργανα είναι υποχρεωμένα να την προστατεύουν από κάθε είδους προσβολή και να εξασφαλίζουν την απρόσκοπτη άσκηση της.

Επομένως μορφές της θρησκευτικής ελευθερίας είναι: α. η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης δηλαδή η ελευθερία του ατόμου να πρεσβεύει ή να μεταβάλει ελεύθερα οποιοδήποτε θρήσκευμα ή να είναι άθεος. β. η ελευθερία της λατρείας δηλαδή το δικαίωμα του ατόμου να ασκεί ελεύθερα μόνος του ή μαζί με άλλους τα θρησκευτικά του καθήκοντα και να εκδηλώνει ελεύθερα με εξωτερικές ενέργειες ή παραστάσεις την πίστη του. γ. η ελευθερία της εκδήλωσης προφορικά ή έγγραφα ή της μη εκδήλωσης των θρησκευτικών πεποιθήσεων του ατόμου. Η ελευθερία αυτή περιλαμβάνει και τη διάδοση των θρησκευτικών πεποιθήσεων με καθαρώς πνευματικά μέσα, υπό την προϋπόθεση ότι δεν αποτελεί προσηλυτισμό εναντίον άλλης θρησκείας και θεμελιώνεται στο άρθρο 14 παρ.1 του Συντάγματος και την προστατευόμενη από αυτό ελευθερία της έκφρασης των στοχασμών του ανθρώπου. δ. η ελευθερία σύστασης θρησκευτικών σωματείων ή ενώσεων ή

διαφορετικά η ελευθερία του συνεταιρισμού για θρησκευτικούς σκοπούς που βρίσκει έρεισμα και στο άρθρο 12 παρ. 1 του Συντάγματος και ε. η ελευθερία της θρησκευτικής εκπαίδευσης που συνίσταται στο δικαίωμα εκείνου που έχει την επιμέλεια του ανηλικού δηλαδή πατέρα, μητέρας ή επιτρόπου κατά τις διατάξεις των άρθρων 1500 και επ. του Αστικού Κώδικα, να προσδιορίζει τη θρησκευτική εκπαίδευση του τέκνου του ή του επιτροπευομένου από αυτόν σύμφωνα με τις δικές του πεποιθήσεις.

5. Έννοια της τριτενέργειας.

Τριτενέργεια είναι η προς τα πρόσωπα κατευθυνόμενη και κυρίως από την κρατική εξουσία πραγματοποιούμενη αμυντική νομική ενέργεια των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η οποία εξασφαλίζει την ακώλυτη άσκηση τους, εξαναγκάζοντας τις απειλητικές αντικοινωνικές δυνάμεις να απέχουν από κάθε προσβολής της ανθρώπινης αξίας.

Το ζήτημα της τριτενέργειας συγκεκριμενοποιείται περισσότερο στο χώρο της νομολογίας των εργατοδικείων μετά το 1975, με την εφαρμογή του νέου ελληνικού Συντάγματος. Στο χώρο της ελληνικής νομολογίας, τα τελευταία χρόνια φαίνεται να σχηματίζεται μία συγκεκριμένη και σαφής αντίληψη για το ζήτημα της τριτενέργειας, σύμφωνα με την οποία τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα ισχύουν όχι μόνο έναντι του κράτους αλλά και των ιδιωτών, σύμφωνα και με την εμπειριστατωμένη απόφαση του ΕφΑθηνών 4054/1992, ΝοΒ 1992, σελ. 923 επ., υπόθεση πώλησης όπλων στο IPAN και κυρίως με την αναθεώρηση του άρθρου 25 παρ.1 του ελληνικού Συντάγματος το 2001 σύμφωνα με το οποίο κατοχυρώνεται και πλέον ρητά η ταυτόχρονη ενέργεια και τριτενέργεια των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων.

6. Έννοια της σύγκρουσης.

Σύγκρουση δικαιωμάτων υπό νομική έννοια είναι η ταυτόχρονη αναγνώριση και νόμιμη άσκηση των δικαιωμάτων περισσότερων φορέων κατά τρόπο ώστε η νόμιμη άσκηση του δικαιώματος του ενός να περιορίζει την επίσης νόμιμη άσκηση του άλλου. Οφείλουμε να τονίσουμε ότι σωστότερο είναι να δεχτούμε ότι η σύγκρουση των συνταγματικών δικαιωμάτων υφίσταται μόνο de facto και όχι de jure.

Η άρση της σύγκρουσης αυτής πραγματοποιείται με την κατευθυντήρια αρχή της πρακτικής αρμονίας ή πρακτικής εναρμόνισης των συγκρουόμενων δικαιωμάτων. Τούτο σημαίνει ότι καταρχήν πρέπει να αποφεύγεται η βιαστική στάθμιση των εκατέρωθεν συνταγματικά αναγνωρισμένων αγαθών και μια δημοψηφισματικού τύπου επιλογή ενός, με πλήρη παραμερισμό του άλλου. Αντίθετα ο ερμηνευτής και εφαρμοστής του Συντάγματος οφείλουν να επιδιώκουν την εναρμόνιση τους, έτσι ώστε το καθένα από τα αγαθά αυτά να προστατεύεται στο μέτρο του αμοιβαία δυνατού.

7. Συμπέρασμα.

Όσον αφορά τα προεκτεθέντα πραγματικά περιστατικά, και σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, η άρνηση πρόσληψης μωαμεθανής σε δικηγορικό γραφείο προσκρούει στην συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης, διότι η άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος δεν συνδέεται με σχέση αιτιώδους συνάφειας με τη θρησκευτική συνείδηση της δικηγόρου, εφόσον δηλαδή η άσκηση της συγκεκριμένης εργασίας εν προκειμένω δικηγορία δεν προϋποθέτει πίστη σε

κάποιο θρησκευτικό δόγμα. Με άλλα λόγια το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας της μωαμεθανής υφίσταται έναν αναιτιώδη περιορισμό, ο οποίος είναι αθέμιτος και κατά συνέπειαν παράνομος και αντισυνταγματικός λόγω της εφαρμογής του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας καθ'όλην την έκταση του περιεχομένου του, δηλαδή εφαρμογή του γενικού περιεχομένου του δικαιώματος, στις διαπραγματεύσεις για την κατάρτιση σύμβασης εργασίας. Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις οι δημιουργούμενες διαπροσωπικές αντιθέσεις μεταξύ δηλαδή της εταιρείας και της δικηγόρου είναι αντιθέσεις ανομοιογενείς, καθόσον βασικό στοιχείο της διαφοράς, η θρησκευτική συνείδηση, δεν αποτελεί και στοιχείο της προκειμένης εργασιακής σχέσης. Τέλος, σε καμμία περίπτωση δεν γεννάται αξίωση δικαστική της μωαμεθανής για πρόσληψη στο γραφείο δηλαδή το δικαίωμα προς εργασία δεν έχει διεκδικητικό χαρακτήρα, όπως εκείνο της παιδείας.